

A fenti megjegyzésekkel szeretnék köszönetet mondani a konferencia minden kedves résztvevőjének a megjelenéséért, a sok fontos észrevételért és javaslatért. Ezeket az a munkabizottság hasznosítja majd, amely az Oktatási Minisztérium megbízásából az év második felében elkészíti a hungarológia fejlesztési programját.

Végül hozzászólásomat a vita során oly sokat emlegetett finn modellre való hivatkozással zárom, amelyről Fazekas Tiborc a következőket írta tanulmányában: „Finnország példamutató aktivitással, csodálatraméltó eredményekkel és folyamatosan, csendben tevékenykedik.”

Én ugyanezt szánnám magunknak feladatul a következő évtizedekre, megtoldva azzal: „Ha...többek életét és munkáját összekapcsoljuk, együttesen mindnyájan sokkal messzebbre jutunk, mint külön haladva bárki is eljuthatna” – mondotta Descartes.

Egységre várva

FAZEKAS TIBORC

Az alaposan előkészített kétnapos ülés aktív és nagyszámú résztvevő közreműködésének eredményeként valóban fontos eseménye volt a szakmának. Az előzetesen írásban elkészült és megjelent vélemények, valamint a szóban elhangzottak alapján a magam számára az alábbiakban foglalom össze – vázlatosan – a legfontosabb eredményeket.

1. A hungarológia mint tudományos tevékenység, mint gyakorlati oktatási munka és mint tudományszervezeti-oktatáspolitikai feladat az elmúlt közel két évtized során *megbízható és eredményesen működő intézményes és személyi háttérrel alakított ki*. A diszciplína tartalmát és legitimitációját érintő újra meg újra felvetődő önreflexiós jellegű kérdéscélpontok, vitaanyagok pedig éppen a hungarológia fontosságát, életképességét jelzik, valamint a viták természetének megfelelően annak fejlődőképességét bizonyítják. Szerintem fontos elem e helyzet és a folyamat megítélésében, hogy a hungarológia hazai vezető személyiségei ma javarészt irodalomtudósok, akik saját tudományterületük szemléletét, nyelvét, stílusát, adott esetben éles („dekonstruktív”) alapállását érvényesítik a vitákban. Ez rendjén van, még akkor is, ha a hungarológia területén dolgozók zöme más szakterület specialistája – s talán a történészeket leszámítva – kevésbé „érdekelte” a hungarológia mibenlétének magas elméleti szintű és folyamatos (újra)meghatározásában.

2. A fentebb említett megbízhatóan dolgozó intézményi háttér természetesen különböző feladatok elvégzésére szakosodott. Egyidejűleg viszont, akarva vagy akaratlanul, a különböző elképzelések és érdekek le-téteményesévé, érdekképviselői fórumává is vált. Mivel a hungarológiai munka rendkívül sokféle formában, tartalommal és hallatlanul (csaknem összehasonlíthatatlanul) eltérő feltételek mellett folyik idehaza és szerte a világban, igen súlyos, *gyakran akár szakadással fenyegető erejű széthúzó, egymással ellentétes elképzelések is megfogalmazódnak*. A konferencia éppen az efféle artikulációra volt kiváló és szükséges alkalom, mert általa nyilvánvalóvá vált, hogy egyfelől minden lehetséges módon segítenünk kell a sokszínűségben és az egyediségben rejlő vonzó, alkalmazkodásra, megújulásra képes, helyi hagyományokra épülő munkaformákat, másfelől éppen ennek segítése érdekében mindent meg kell tennünk a hazai háttér és a munkát segítő feltételrendszer egységes, rendszerszerű működtetéséért. Ezért rendkívül fontos az, hogy az érintettek, a szakmai közvélemény bevonásával szinte folyamatos konzultációk folyjanak, továbbá az, hogy *a hungarológiát érintő jelentősebb szervezeti-irányítási döntéseket megelőzően az érintettek, a hungarológiai munkát végző szakemberek mindig érdemben megfogalmazhassák álláspontjukat*. Éppen a munka változatossága és a személyi-intézményi érdekek – az ideai konferencián váratlanul, de határozottan hangsúlyt nyert – sokfélesége teszi szükségessé a nyilvánosságban és a szakmai közvélemény közreműködésében rejlő lehetőségek tervszerű kihasználását.

3. Minden hozzászólás megerősítette azt a tényt, hogy a hungarológiaiával kapcsolatban nagyon különböző természetű és súlyú kérdések sorát kell elintézni, döntések tömegét kell meghozni. E különbségek már önmagukban is kérdésessé teszik az egységes irányítás lehetőségességét. Ez a tartalomtól fakadó sajátosság önmagában sem nem baj, sem nem előny, de az irányítás és a hazai intézményes háttérfeladatkör megosztása, a döntések meghozatala miatt *alaposan átgondolt, együttműködésre képes szervezeti-irányítási struktúrát igényel*.

A hozzászólásokból kiderült, amit a tapasztalat is jelzett, hogy a mindennapi munka során felmerülő feladatokat a mai intézményrendszer valamelyik eleme általában képes legalább megfelelő módon megoldani. Gyakran jelent gondot viszont ennek az elemnek a megtalálása, vagyis rengeteg idő vész el, míg a ténylegesen illetékes kiderül, nagyon sok a bizonytalanság a kompetenciák tekintetében is, mind a személyek, mind az intézmények között. Ezért lenne minimálisan pl. valamiféle *szervezeti*

hálózat-diagrammra szükségünk, amelyben mindenki szerepelne, akire az optimális megoldáshoz szükség van.

Különleges gondot jelentenek a hungarológiával összefüggő, ám „nem mindennapi”, nem egyszerű kérdések megoldása, ahol nagyobb súlyú döntésekre, több kompetenciára van szükség. Mondhatjuk, hogy a minisztériumi szinten megoldandó problémák már ma is megoldást nyernek, ám gyakran és a jövőben föltehetőleg egyre gyakrabban jelentkeznek olyan feladatok, ahol inkább tárcaközi döntések szükségesek. Ezért javasolnám a jelenlegi *Hungarológiai Tanács* ilyen jellegű szervezeti és kompetenciára vonatkozó összetételének *átalakítását, döntéseket is hozó, a végrehajtást ellenőrző, több tárca feladatkörét átölelő testületté.*

4. Végezetül szót kell ejtsek a hazai politika tágabban vett, de hungarológiával kapcsolatos feladatairól is. A vitából és az ahhoz elkészült írásos anyagokból világosan kiderül a szakma igénye, hogy az eddigi „követő”, a lehetőségeket kiváró és gyakran a mások segítségével számoló, arra épülő, passzív kulturális és oktatási „külpolitika” helyett *aktív, hosszabb távra megtervezett, a magyar gazdaság és társadalom érdekeit, valamint anyagi teljesítőképességét figyelembe és igénybe vevő stratégiát kell kialakítanunk.* Nem csupán a különböző kulturális nagyrendezvények (vándorkiállítások, koncertkörutak, vendégfellépések stb.) megvalósításakor kell hazánk anyagi erőforrásait és a számunkra tanulságosnak ígérkező nemzetközi példákat (pl. a finnországi gyakorlatot) fokozottan igénybe vennünk, hanem céltudatos módon fel kell építenünk a magyar pénzen (is) működő egyetemi intézmények és oktatói helyek nemzetközi hálózatát mindazon országokban és városokban, amelyek a magyar nép és a magyar kultúra fennmaradása, megismertetése vagy megértése szempontjából fontosak.

Mindez a lehető legszorosabban összefügg napjaink Magyarország számára meghatározó jelentőségű folyamatával, amit általában európai egyesülésnek nevezünk, s ezért maga a hungarológia tudománya az egyébként megszokottnál több figyelemre méltó. A bennünket érintő információ, a ránk vonatkozó tudás Magyarország Európai Unió csatlakozásának folyamatában *stratégiai jelentőségű, egész későbbi helyzetünket meghatározó tényező, amit nem szabad kiszolgáltatni az esetlegességek, a személyes vagy szervezeti ellentétek, illetve saját pillanatnyi/mindenkori felkészületlenségünk/alkalmatlanságunk következményeinek.*